

İŞARİ TEFSİR NEDİR? (1)

Hocam. DİA işari tefsir maddesine baktım, tatmin edici bilgi alamadım. İşari tefsirin ne olduğunu anladım ama somut, isabetli örnekler göremedim. Zahir/literal anlama ters düşmeyen işari tefsir var mıdır, birkaç örnek verebilir misiniz teşekkür ederim...

Cevap: İşari Tefsir, âyetlerin asıl temel anlamından ayrı olarak işaretinden anlaşılan yan manalardır. Bu konuda sağlıklı bilgi edinmek istiyorsanız ["İşari Tefsir Okulu"](#) ve ["Sülemi ve Tasavvufi Tefsiri"](#) adlı eserlerimi okumalısınız. Konu hakkında ayrıntılı bilgi edinebilirsiniz.

Bâtın (içsel, işârî) Manânın Sıhhatinin Şartları:

İşari Tefsîrin muteber sayılması için birtakım şartlara uyması gerekir. Bu şartları **"Sülemî ve Tasavvufî Tefsiri"** adlı eserimden aktarıyorum:

Bâtın manânın sahih olması için dört şart vardır:

- 1 – Bâtın manânın, lâfzın zahir manâsına aykırı olmaması,
- 2 – Başka bir yerde bu manânın doğruluğuna nassen veya zahiren bir kanıtın bulunması,
- 3 – Bu manâya şer'î veya aklî bir muarızın (karşıt bir delilin) bulunmaması,
- 4 – Bâtın manânın tek manâ olduğu ileri sürülmemesi.

Kabul Şartlarını Haiz Olan Bazı işârî Tefsîrler:

1 – “*Bildiğiniz halde Allah'a zıtlar koşmayın.*” (Bakara Sûresi: 22) âyet-i kerîmesine Sehl ibn Abdillâh şu tefsîri yapar: ‘Yani
Allah'a zıtlar kılmayın. Zıtların en büyüğü, kötülüğü emreden, kendi şehvetlerini Allah'ın hidayetine tercih eden nefistir.”
(Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, s. 9) Sehl burada nefsi genel *endâd* altına sokmaktadır. Bu söz açılrsa şöyle olur:

“Allah'a zıtlar koşmayın, ne put, ne şeytan, ne nefis, ne şu, ne bu; hiçbir şeyi Allah'a ortak yapmayın!” Nidd'in çoğulu olan *Endad*, Allah'tan başka tapılan şeylerdir.

Nid, kişiyi Yaratanına itaatten geri bırakan şeydir. Nefs-i emmâre de kişiyi arzularını tatmine yöneltir, Rabbine ibadetten geri bırakır. O halde nefis-i emmare de *NİDD* 'in kapsamına girebilir.

Beri taraftan bu anlamı kanıtlayan bir şahid de vardır:

“Hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i de Allah'tan başka Rabler edindiler.” (Tevbe Sûresi: 31)

âyeti, Yahudi ve Hristiyanların bu insanlara taptıklarını söylemektedir. Hâlbuki onlar zahiren Allah'tan başkasına tapmamışlardı. Lâkin hahamlarının ve rahiplerinin emir ve nehiyelerini (yasaklarını) Tanrı sözü gibi bağlayıcı kabul ederek Allah'ın helâline haram; haramına helâl demişlerdi. İşte bu, din adamlarını Rabb edinmek sayılmıştır. Adiy ibni Hatem'in bu âyette:

“Onlar,

onları Rabb edinmezlerdi?”

sorusu üzerine Hz. Peygamber (s.s.v.):

“(Hahamların ve papazların) Emirlerini emir, yasaklarını yasak saymaları, onları Rabb edinmektir.”

buyurmuştu. Nefsinin hevasına uyanın hali de budur. Sonra:

“Hevasını ilâh yapan adamı gördün mü?”

(Casiye Sûresi: 23)

âyeti de bu manâyı güçlendirmektedir.

“Şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.” (A'raf Sûresi: 19; Bakara Sûresi: 35)

âyetinde Sehl diyor ki:

“Allah gerçekte o ağaçtan yemek manâsını kastetmemiş, kendisinden başkasına itimad etmeyi murad etmiştir. (Yani benden başkasına itimad etme, güvenme) demektir. Âdem Aleyhis-se-lâm, Cennette himmet ve tedbir düşünmekten korunmadı. Cennette ebedî kalmanın çaresini aradı. Bu yüzden başına gelen geldi. Bunun gibi her kim ki kendisine olmayan bir şeyi iddia kendine mal eder, nefsinin hevasına bakarak onu kalbine koyarsa Allah tarafından terk edilir. Meğer Allah ona yardım edip onu düşmanına karşı üstün getire, gönlünü Allah'tan başkasına bağlatmaya.”

(Sülemî, Haka'ik, Varak 9 b)

(devamı yarın..)